

Harryjev izbor

Tomislav Pejković

Britanska književnica Joanne K. Rowling napisala je do sada četiri knjige o Harryju Potteru koje su izdane u desecima milijuna primjeraka i prevedene na brojne jezike.

Harry Potter je dječak kojemu su roditelji poginuli, pa je otišao živjeti kod tetke i tetka koji ga ne vole, a njihov sin ga svaki dan zlostavlja što naravno prolazi nekažnjeno. Zato i nije čudno što se posebno obradovao primivši pismo kojim ga se poziva u čarobnjačku školu. On je u čarobnjačkim krugovima vrlo poznat jer je još kao beba preživio napad zlog čarobnjaka koji se nakon toga povukao. Njegovi skrbnici pomno su pazili kako ne bi ništa saznao, ali kada konačno ulazi u skriveni čarobnjački svijet, pustolovine počinju. Sa grupom svojih prijatelja otkriva zavjeru i kako bi je spriječio prolazi kroz niz opasnih situacija, a jedna od težih je i ova¹:

“Čim prekorače prag, za njima na vratima plane vatra. Nije to bila obična vatra, nego vatra purpurne boje. U isti mah izbiju crni plamenovi na vratima što su vodila dalje. Našli su se u klopci.

‘Pogledaj!’ reče Hermiona i uzme smotak papira što je ležao uz boce na stolu. Harry joj pogleda preko ramena i pročita ovo:

*Dok pred tobom opasnost leži, za tobom je spas,
Pomoć, na žalost ti nude tek dvije od sviju nas.
Ispiješ li pravu, naprijed možeš mirno poć,
No od sedam samo druga za povratak ti daje moć.
Koprivino ljuto vino iz dvije se bez straha pije,
Tri od nas ti nose smrt, u nizu se otrov krije.
Sada biraj ako želiš prijeći preko ovog kobnog jaza,
No ko pomoć nudimo ti ova četiri smjerokaza.
Prvi: koliko god se lukavo taj otrov od tebe skriva,
Slijeva od ljutog vina naći ćeš ga gdje počiva.
Drugi: različite smo nas dvije što stojimo s oba kraja,*

¹Na hrvatski su za sada prevedene tri knjige u izdanju Algoritma, a ova je zgodna iz prve, “Harry Potter i kamen mudraca”.

*No nijedna od te dvije s ciljem tvojim te ne spaja.
Treći: ko što vidiš sve od reda raznolikih smo oblika,
Al ni patuljasta, ni golema nije smrtonosnog lika.
I četvrti: druga slijeva, druga zdesna, blizanke su znaj,
A ti sad budi hrabar, pa ispit koju pokušaj.*

Hermiona duboko odahne, a zapanjeni Harry opazi da se čak i nasmiješila, iako njemu nije ni najmanje bilo do smijeha.

‘Sjajno!’ reče Hermiona. ‘Ovo nije nikakva magija. . . ovo je logika. . . zagonetka. Sva sila velikih čarobnjaka nemaju uopće smisla za logiku, i oni bi svi ovdje zauvijek zaglibili.’

‘Zar nećemo i mi?’ ”

Dakako da nisu zaglibili. Hermiona je ispravno riješila zagonetku. Pokušajmo i mi odrediti raspored boca s različitim tekućinama, a usput ćemo provjeriti Hermionino rješenje.

Najprije još jednom ponovimo sve uvjete nabrojane u poruci:

- *) Od sedam boca jedna sadrži tekućinu za nesmetan povratak, jedna tekućinu za prolazak naprijed, dvije koprivino ljuto vino (bezopasno, ali i beskorisno), a tri boce sadrže smrtonosni otrov.
- 1.) Lijevo od ljutog vina nalazi se otrov.
- 2.) Boce na lijevom i desnom kraju niza sadrže različite tekućine, ali ni jedna nije za prolazak naprijed.
- 3.) Ni najmanja, ni najveća boca ne sadrže otrov.
- 4.) Druga boca slijeva i druga boca zdesna sadrže istu tekućinu.

Odmah vidimo da su Hermiona i Harry u prednosti jer mi ne možemo koristiti uvjet 3. Uvedimo oznake za lakše bilježenje zaključivanja: V za koprivino ljuto vino, O otrov, ↑ za tekućinu za prolazak naprijed, ↓ za tekućinu za povratak, a _ za tekućinu koju još nismo odredili.

Postoje dvije osnovne mogućnosti na koje nas upućuje uvjet 4. Naime:
I.) Druga slijeva i druga zdesna boce sadrže koprivino vino:

_ V _ _ _ V _

Prema 1. je lijevo od vina otrov:

OV _ _ OV _

Zbog uvjeta * i 2. u krajnjoj desnoj boci mora biti tekućina za povratak:

OV - - OV ↓

Time smo u ovom slučaju iskoristili sve uvjete osim 3. i dobili ove moguće rasporede:

OV ↑ OV ↓ ,
OVO ↑ V ↓ .

II.) U drugoj boci slijeva i drugoj boci zdesna nalazi se otrov. Ovaj slučaj riješava se slično (Pokušajte sami!), ali dobivamo više rasporeda:

OOV ↓ ↑ OV,
OOV ↑ ↓ OV,

ili

↓ OV ↑ OOV,
↓ OVO ↑ OV,
↓ OOV ↑ OV,
↓ O ↑ OVOV.

Iz nastavka knjige saznajemo da je Hermiona riješila zadatak, pa je raspored uvjetom 3. očito određen jednoznačno. Naime, tekućina koju je Hermiona, koja se trebala vratiti, popila bila je krajnja desna kao u slučaju I. kod nas, pa je možda Hermiona već na početku eliminirala naš drugi slučaj, na što nas upućuje i završetak originalnog teksta poruke:

“Fourth, the second left and the second on the right
Are twins once you taste them, though different at first sight.”

Slutnja da je jedna od boca iz 4. uvjeta veća ili manja od ostalih izgubila se u prepjevu. I za Harryja koji je nastavljao dalje trebalo je još jednom primjeniti 3. uvjet da bi točno odredili koju tekućinu treba popiti pogotovo zato što je prema našem zaključivanju moglo bez tog uvjeta doći do dvojbe između otrova i prave tekućine. U knjizi postoji i za to dokaz:

“ ‘Sad znam’, reče. ‘S pomoću najmanje boce proći ćemo kroz crnu vatru. . . i doći do kamena. . . ’ ”